

Motion till riksdagen

1988/89:Fi11

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

1. Socialdemokratiska svek

När ekonomisk-politiska åtgärder skall utvärderas är det viktigt att se till helheten, dvs effekterna av alla åtgärder sammantaget. Om man bortser från hur åtgärder samverkar och vilka effekter de får på den ekonomiska utvecklingen blir perspektivet snedvridet.

Om t ex bostadssubventionerna minskas kan det bidra till en minskad överhettning i ekonomin och därmed lägre prisökningar. När effekterna för enskilda hushåll skall bedömas måste hänsyn tas både till den initiala höjningen av boendekostnaden och till den lägre inflationstakten. Om politiken är väl avvägd kan hushållen i slutänden vinna på åtgärden trots att boendekostnaden stiger.

I den nyligen avslutade valrörelsen har socialdemokraterna lagt ned stor energi på att svartmåla den ekonomiska politik som folkpartiet förordade. Systematiskt har regeringspartiet undvikit helheten och bara sett till de "negativa" delarna av våra förslag. Syftet har varit att bibringa väljarna uppfattningen att dessa har varit helt onödiga inslag i den ekonomiska politiken. Med fortsatt socialdemokratisk regering skulle inget av allt detta behöva bli aktuellt.

Mindre än två månader efter valet lägger regeringen nu fram ett antal förslag som ligger nära folkpartiets. I sak har vi naturligtvis ingen anledning att beklaga det, men det får den socialdemokratiska valrörelsen att framstå som i hög grad osaklig och omoralisk.

Några exempel illustrerar helomvändningen:

Före valet ...

... varnade socialdemokraterna för att folkpartiet ville höja skatten för låginkomsttagare

... lovade socialdemokraterna att sänka marginals skatten

... sade socialdemokraterna in-
genting om att de skulle höja skatten
för pensionärerna

... kritiserades folkpartiet för att
vilja uppmuntra personer över 65 år
att förvärvsarbeta

Efter valet ...

... läggs ett skatteförslag som in-
nebär just höjd skatt för låginkomst-
tagare

... läggs ett skatteförslag som in-
nebär höjd marginals katt för ca
300 000 förvärvsarbetande

... läggs förslag som innebär en
rejal skattehöjning för pensionärer

... läggs just ett sådant förslag

...kritiserades folkpartiet för att vilja begränsa bostadssubventionerna och därigenom höja boendekostnaden

...sade socialdemokraterna att reformer och skattesänkningar inte behöver finansieras

...sade socialdemokraterna att det ekonomiska läget är gott

...sade statsministern att skattekvoten borde sänkas till ca 51,5 % av BNP

...sade statsministern att teko-restriktionerna inte kunde avskaffas därför att textilarbetare skulle mista jobbet

...sade regeringen nej till folkpartiets förslag om en ny jordbruksutredning.

...läggs just ett sådant förslag

...talas om "omprövningar av utgiftsprogram"

...sågs att 1989 är ett förlorat år för löntagarna

...sågs i propositionen att skattekvoten kommer att ligga kvar på ca 56 % under både 1989 och 1990

...föreslås att tekorestriktionerna tas bort

... föreslås att en sådan tillsätts.

Ovanstående är några exempel från den ekonomiska politiken på socialdemokratiska svek. Fler exempel finns inom andra områden.

2. Det ekonomiska läget

Det internationella ekonomiska läget har under 1988 varit fortsatt mycket gynnsamt. Ytterligare ett år har lagts till den osedvanligt uthålliga högkonjunktur som inleddes 1982/83.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att en dämpning av tillväxten i OECD-länderna är att vänta de närmaste åren. I första hand väntas en avmattning i USA och Japan, men i viss mån även i Västeuropa. Fortsatt hög arbetslöshet och en inflationstakt kring 4 % ingår också i bilden. Förutsatt oförändrade oljepriser och växelkurser är regeringens prognos för Sverige att den svenska inflationen blir nära dubbelt så hög som i omvärlden, att den privata konsumtionen fortsätter att stiga men i långsammare takt samt att BNP-tillväxten sjunker kraftigt till 1,7 % nästa år och 1,3 % 1990.

Regeringens enda kommentar till att Sveriges pris- och kostnadsökningar fortsätter att ligga långt över omvärldens är ett tämligen lakoniskt konstaterande: "I längden är en sådan utveckling inte förenlig med full sysselsättning och samhällsekonomisk balans." Liknande konstateranden finns i varje ekonomisk-politisk proposition. En effekt av denna obalans är det växande underskottet i betalningarna med utlandet. Bytesbalansen väntas i år visa underskott på ca 10 mrd = miljarder, nästa år ett underskott på 14 mrd = miljarder och 1990 hela 18 mrd = miljarder.

De "katastrofalternativ" med sjunkande tillväxt, stigande arbetslöshet m.m. som utmålats i tidigare propositioner har ännu inte inträffat. Det är bara att konstatera att Sverige haft tur. Valutakurser, oljepriser och externa konjunkturstimulanser som förlängt högkonjunkturer har medfört att vi så att säga har kunnat hoppa från tuva till tuva.

På kort sikt kännetecknas det ekonomiska läget i Sverige av överhettning, snabba prisökningar och sparandebrist.

I ett längre perspektiv är den låga produktivitetsökningen ett allvarligt problem. Brist på arbetskraft samt dålig beredskap inför kommande konjunkturdämpningar hör också till bilden. Den av regeringen aviserade förlängningen av semestern med en sjätte vecka innebär en minskning av arbetsutbudet, vilket är motsatsen till vad regeringen säger sig vilja uppnå.

3. Kritik av regeringens ekonomiska politik

Finanspolitiken lyser med sin frånvaro. Därför tvingas penningpolitiken vara fortsatt stram, med höga räntor. Regeringen har givit upp kampen mot inflationen.

Utbudsstimulanserna är i stort sett bra, men orden motsvaras i alltför liten grad av konkreta förslag. Vi välkomnar emellertid omtänkandet även om det främst är verbalt. Analys saknas av tidsperspektivet, dvs när effekterna kan väntas uppkomma.

”Den mest akuta uppgiften för den ekonomiska politiken är för närvarande att få ned inflationen.” Så inleds avsnittet om den ekonomiska politiken i propositionen. Därutöver sägs emellertid föga. De tankar som presenteras i form av skatteinlösningsstimulanser kan väntas få effekt först på längre sikt och är knappast relevanta för utvecklingen av den samhällsekonomiska balansen på kort sikt.

Regeringen konstaterar bara att den föreslagna politiken måste följas upp genom en stram inriktning av finanspolitiken i 1989/90 års statsbudget. Detta är självklart alldeles riktigt – en stramare finanspolitik skulle i själva verket satts in senast i våras. Folkpartiet lade då förslag om konkreta utgiftsbegränsningar i detta syfte. De avvisades av riksdagens majoritet. Effekterna därav visar sig nu, bl a i en stigande inflation.

4. Folkpartiets ekonomiska politik

Allmänna riktlinjer

Målen för folkpartiets ekonomiska politik är full sysselsättning, låga prisökningar, hög tillväxt, regional balans och god miljö. Vi konstaterar att regeringen inte anser vare sig den regionala balansen eller en god miljö vara viktiga nog för att inkluderas bland de övergripande målen. Det är beklagligt.

Folkpartiets politik skiljer sig på avgörande punkter från regeringens. Vi har under en följd av år betonat betydelsen av en rejäl skattereform, stabila förutsättningar för löneförhandlingarna, en stram finanspolitik genom utgiftsbegränsningar och stimulanser av det privata sparandet, avregleringar och åtgärder för att öka konkurrensen särskilt inom den sociala tjänsteproduktionen, samt införandet av miljöavgifter.

Om dessa riktlinjer hade tillåtits styra den ekonomiska politikens utläggning skulle många av dagens problem vara betydligt mindre.

Detta är särskilt tydligt i fråga om den kortsiktiga stabiliseringspolitiken. Regeringens egen analys våren 1988 utmynnade i krav på finanspolitisk

åtstramning. Vi delade i allt väsentligt denna uppfattning. I motsats till regeringen föreslog vi dessutom konkreta åtgärder för att skapa en sådan stramare finanspolitik. Regeringen accepterade ett av förslagen, nämligen en höjning av oljeskatten. Förslagen om minskade offentliga utgifter avvisades emellertid.

Under valrörelsen förnekades behovet av finanspolitisk åtstramning. Statsministern gick så långt att han förklarade att de statsinkomster som förväntades av den höjda oljeskatten kunde användas för nya reformer, främst en första etapp i en utbyggd föräldraförsäkring.

Vi anser det vara föga meningsfullt att föreslå stabiliseringspolitiskt motiverade åtgärder som en kortsiktig korrigering av en i övrigt socialdemokratisk uppläggning av den ekonomiska politiken. Med den uppläggning som regeringen väljer uppstår ständiga "kriser" eller "paniktillfällen" som kräver "panikpaket" med kortsiktiga motåtgärder av skilda slag. De gångna mandatperioderna uppvisar rikliga erfarenheter. Hösten 1984 kom det första "panikpaketet". Våren 1985 kom det andra "panikpaketet". En tid därefter räddades situationen av bl a starkt sjunkande oljepriser, men ett tredje "paniktillfälle" inföll våren 1988, då riksbanken tvingades skärpa penningpolitiken eftersom finanspolitiken var alltför slapp.

Så länge den långsiktiga uppläggnings av den ekonomiska politiken följer de riktlinjer socialdemokraterna angivit kan liknande kriser väntas även framöver. Det blir då regeringens och den socialistiska majoritetens i riksdagen ansvar att lösa dessa problem. I en situation där folkpartiets uppläggning av den långsiktiga ekonomiska politiken får styra de konkreta förslagen är vi självfallet beredda att också föreslå åtgärder som löser de problem som socialdemokraternas gångna misstag skapat. Men vi är inte beredda att tid efter annan föreslå kortsiktiga botemedel när regering/riksdag hela tiden avvisat våra förslag till en helt annan uppläggning av den ekonomiska politiken. Folkpartiets politik måste ses i ett sammanhang och som en helhet. Särskilt viktigt är naturligtvis att de kortsiktiga åtgärderna står i god överensstämmelse med de långsiktiga riktlinjerna.

Arbetskraftsutbud

På grund av åldersstrukturen i den svenska befolkningen kommer bristen på arbetskraft att vara ett framträdande drag i den ekonomiska utvecklingen framöver. Detta är ett av flera viktiga skäl till varför en rejäl skattereform krävs, som medför att det lönar sig att arbeta.

Målet för en reformerad inkomstskatt är enligt vår uppfattning att nästan alla förvärvsarbetande har en marginalsatt på högst 40 %. Taket bör sättas vid 50 %, dvs alla bör alltid få behålla minst hälften av en inkomstökning eller extrainkomst. Det automatiska inflationsskyddet bör återinföras.

Som ett första steg i en sådan reform anser vi att marginalsatten skall sänkas med 4 procentenheter för alla inkomster över 70 000 kr, dvs i stort sett alla heltidsarbetande. Sänkningen bör ske i grundbeloppet. Inflationsskyddet skall återinföras för att säkerställa att gjorda sänkningar av marginalsatten blir bestående. Ett framträdande drag i de senaste årens utveckling är just att avsaknaden av inflationsskydd medfört att merparten av den sänkning av

marginalskatten som genomfördes i början av 80-talet därefter har återgått. Den genomsnittliga marginalskatten är nu nästan lika hög som före "den underbara natten".

Regeringen föreslår att pensionärernas kommunala bostadstillägg (KBT) inte skall reduceras om inkomsten stiger genom förvärvsarbete. Detta avses uppmuntra de pensionärer som så önskar att även efter 65 års ålder delta i förvärvsarbete. Vi har ingenting att invända mot detta förslag, men anser att det måste kompletteras. För det första bör reduktion av KBT inte heller ske mot inkomst av rörelse, vilket uppmuntrar pensionerade hantverkare med flera till fortsatta arbetsinsatser. För det andra bör även de pensionärer som inte har KBT få ett bättre utbyte av fortsatt förvärvsarbete genom att ett förvärvsavdrag på 10 000 kr införs.

Regeringen avvisar vårt tidigare framförda förslag att låta asylsökande få möjlighet till beredskapsarbete i väntan på uppehålls- och arbetstillstånd. Detta är oförståeligt, inte främst för att dämpa bristen på arbetskraft utan av humanitära skäl. Många flyktingar mår dåligt av den påtvingade sysslösheten, och många andra blir negativt inställda av att flyktingarna "inte gör någonting". Vi föreslår alltså att asylsökande ges möjlighet till beredskapsarbete. De 25 personer i sk rörlig arbetsförmedlingsstyrka som arbetsmarknadsministern föreslår bör även arbeta med dessa uppgifter.

Regeringen skriver i propositionen att större prioritet bör ges åt aktiva insatser bl a för arbetshandikappade. Tyvärr följs detta uttalande inte upp med några konkreta förslag. Det är utomordentligt beklagligt eftersom arbetslösheten fortfarande är mycket hög bland människor med handikapp.

Folkpartiet har tidigare presenterat en rad förslag om hur människor med handikapp skall kunna lotsas ut på arbetsmarknaden. Det är inte bara ett slöseri med mänskliga resurser att förtidspensionera handikappade utan också en orsak till personliga tragedier. I nuvarande arbetsmarknadsläge bör särskilda insatser för människor med handikapp ha särskilt goda förutsättningar att ge effekt.

Folkpartiet menar att det skall vara möjligt att väga arbetsmarknadspolitiska insatser mot de resurser som satsas på förtidspensioner. Administrativa problem skall inte få hindra handikappade människor att få arbete. Vi menar därför att pengar skall föras över från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadssektorn. Vi anser vidare att lönebidragets storlek bör knytas mera till handikappets utveckling i syfte att stimulera arbetsgivare att anställa handikappade. Vi menar att antalet platser vid Samhall bör utökas med 500 personer. Det finns också skäl att undersöka om det behövs ytterligare insatser inom arbetsmarknadsverkets ram t ex av det slag som nu föreslås för flyktingar.

Regeringen bör därför få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till hur fler människor med handikapp skall kunna få arbete.

I syfte att stimulera den geografiska rörligheten på arbetsmarknaden föreslås ett sk merkostnadsbidrag på 5 000 kr. Likheten mellan detta bidrag och det gamla flyttningsbidraget är stor, och det är uppenbart att regeringen nu inser att det var ett missstag att avskaffa flyttningsbidraget. Folkpartiet var emot att det avskaffades och vi hälsar med tillfredsställelse att det återinförs, om än med ny benämning.

Mot. 1988/89

Fil

De regler som föreslås för att merkostnadsbidrag skall utgå förefaller oss inte de bästa. De lämnar utrymme för stort godtycke och tillämpningen kan riskera bli helt olika i likartade fall. Hur skall t ex "första anställning" efter avslutad utbildning definieras, räknas tillfälliga extrajobb eller inte, och varför görs åtskillnad mellan "vanlig" utbildning och arbetsmarknadsutbildning? Regeringen bör noga följa hur dessa regler tillämpas och utnyttjas i praktiken och återkomma till riksdagen med en redovisning.

Byggverksamhet

Enligt vår uppfattning är det inte lämpligt att utvidga regleringen på byggarbetsmarknaden, vare sig tidsmässigt eller geografiskt. Regeringen föreslår att nuvarande byggreglering i Stockholms och Göteborgs och Bohus län skall förlängas till 1991, samt att annat byggande än bostadsbyggande i hela riket skall begränsas med 5 % under 1989 jämfört med i år. Vi motsatte oss införandet av nuvarande byggreglering och vi avvisar också dessa förslag.

Vi anser att den föreslagna utökade regleringen på en "marknad" som redan är en av de mest genomreglerade är ett felaktigt sätt att försöka dämpa den tilltagande obalansen. Det är ett exempel på hur regeringen på grund av brister i den generella finanspolitiken känner sig tvungen att sätta in selektiva regleringar i stället. Förslaget strider mot de tankar på avreglering som framförs på andra ställen i propositionen. Det skapar också stor ryckighet i bostadsbyggandet.

Bostadsministern lägger fram förslag om minskade bostadssubventioner som uppgår till 1,3 miljarder kr på några års sikt. Vi noterar detta med viss förvåning, eftersom liknande förslag från folkpartiet tidigare med skärpa avvisats av regeringen. Inte minst under valrörelsen ansågs folkpartiets förslag om minskade subventioner närmast asocialt.

Regeringens förslag innebär att den garanterade räntan vid nybyggnad av hyres- och bostadsrättshus höjs med 0,1 procentenheter, att räntesubventionerna i det befintliga beståndet minskas med 300 milj kr och att räntebidragen vid ombyggnader halveras sett över hela bidragstiden.

Regeringens bostadspolitik har flera gånger tidigare präglats av ryckighet och panikåtgärder. Samma mönster upprepas nu. Räntebidragen till ombyggnad har länge legat på en alltför hög nivå vilket bl a uppmuntrat alltför genomgripande ombyggnader. Nu föreslås plötsligt en utomordentlig drastisk minskning som skulle få ööverskådliga effekter för verksamheten. Det gäller t ex riskerna för en rivningsvåg, för att ålderdomshem kan slås ut och för att det blir svårare att få fram övergångsbostäder för flyktingar.

Vi menar att den nödvändiga minskningen av räntebidragen vid ombyggnader måste ske på ett mer varsamt sätt.

Folkpartiet presenterade i partimotionen Bo230 ett förslag till minskade bostadssubventioner som beräknades ge ca en miljard i besparing på helår. Samtidigt lade vi fram förslag bl a om höjda barnbidrag och flerbarnstillägg.

Vi menar att det förslaget är bättre avvägt än det regeringen lagt fram. Genom att besparingen slagits ut på flera sektorer behöver inte effekterna bli så drastiska. Förslaget har dessutom den fördelen att det ger en snabbare besparingseffekt.

Vi accepterar regeringens förslag om höjd nybyggnadsränta. I övrigt menar vi att regeringens förslag i denna del bör avslås. Riksdagen bör i stället begära ett nytt förslag av regeringen i linje med vad vi förordade i januari.

Folkpartiets förslag innebär att anslaget för förvärvslån utgår, att räntelån och eftergift av räntelån inte längre skall beviljas, att en extra upptrappning av den garanterade räntan med 350 milj kr skall genomföras, att räntebidragen för ombyggnad och underhåll minskas så att besparingseffekten på några års sikt blir 300 milj kr, att bidrag till hyresrabatter avskaffas, att kvarboendegarantin, bidrag till nybyggnad och förvärvslån för äldre egnahem avskaffas, att ortskoefficienterna avskaffas och att eftergift av hyresförlustlån inte längre skall beviljas.

Åtgärder som underlättar minskningen av subventionerna bör vidtas. Skattefria avsättningar till reparationsfonder är ett sådant möjligt förslag. Uppbyggandet av reparationsfonder möjliggör ett effektivare vidmakthållande av lägenheter och fastigheter och minskar behovet av statliga medel till underhåll och ombyggnader. Regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen.

Enligt vår uppfattning skulle den tilltagande bostadsbristen i stor utsträckning kunna motverkas om det existerande bostadsbeståndet utnyttjas bättre. För närvarande hämmas rörligheten bl a av de olika regler som gäller för realisationsvinstskatten. En enkel åtgärd som vi anser bör genomföras omedelbart är att införa samma rätt till uppskov med reaskatten för byte bostadsrätt–bostadsrätt, småhus–bostadsrätt och omvänt som gäller för byte småhus–småhus. Detta skulle kraftigt öka rörligheten på bostadsmarknaden och därigenom skapa ett bättre utnyttjande av dagens bostäder.

Regeringens förslag om ändrade villkor för räntebidrag för ombyggnader har närmast retroaktiv karaktär. Det föreslås gälla för ombyggnader för vilka preliminärt beslut om bostadslån lämnas efter den 26 oktober 1988. Många ansökningar har emellertid fått muntligt besked och kanske till och med rekommendation att sätta igång trots att preliminärt beslut inte givits. De ändrade reglerna kullkastar helt förutsättningarna för dessa ombyggnader. Vi utgår ifrån att riksdagen avvisar regeringens förslag men om så inte sker måste självklart förändringarna i villkoren gälla ombyggnader för vilka ansökningarna inkommit till förmedlingsorganet efter den 26 oktober för att undvika retroaktiva effekter.

I regeringens förslag finns några undantag för vilka de föreslagna nya villkoren inte skall gälla. Till dessa anser vi att ombyggnad av ålderdomshem, och gruppboende för åldersdementa och övergångsbostäder för flyktingar bör läggas. Riksdagen har så sent som i våras påtalat vikten av att ålderdomshemmen moderniseras och förbättras och vi kan inte acceptera att detta arbete skjuts på framtiden. I fråga om gruppboende för dementa finns ett utomordentligt stort behov av både nybyggnader och ombyggnader och inte heller här kan vi acceptera sådana förseningar som regeringens förslag skulle medföra.

Jordbruket

Vi kan från folkpartiets sida i allt väsentligt instämma i den beskrivning av svenskt jordbruk som görs i propositionen. Det bör dock noteras att när den totala subventionen av svenska livsmedel anges till ca 14 miljarder kr per år så jämförs inhemska priser med världsmarknadspriser som inte uttrycker produktionskostnader utan som är subventionerade.

Måluppfyllelsen är låg i svenskt jordbruk. Samtidigt som ett stort antal lantbrukare har ansträngd ekonomi klagar konsumenter över höga priser och försämras miljön genom läckage av jordbrukskemikalier.

Därför måste jordbrukspolitiken förändras. Jordbrukssektorn måste marknadsanpassas så att överskotten elimineras. Miljöhänsynen måste öka och den onda cirkeln med regleringar som ständigt föder nya regleringar brytas.

Det är folkpartiets grundinställning att det är angeläget att värna om ett livskraftigt svenskt jordbruk, dels för att det producerar livsmedel för vilka vi kan påverka kvalitet och produktionsmetoder, dels för att jordbruket tillför samhället en rad nyttigheter utöver livsmedel. Det har bl a stor betydelse för vår beredskap, för miljövärden och för regionalpolitik, turism och friluftsliv.

Ett förslag till ny jordbrukspolitik måste därför utgå från en helhetssyn där allt detta vägs in och som inte bara ser till livsmedelsproduktionen.

Folkpartiet har under flera år föreslagit att en ny parlamentarisk jordbruksutredning tillsätts. Nu har regeringen valt att tillsätta en kommitté med en snäv tidsram. Vi är dock beredda att med en positiv inställning delta i kommitténs arbete.

Vi anser att arbetet bör koncentrera sig på en avveckling av prisregleringslagen, så att prisbildningen släpps fri inom landet för huvuddelen av produktionen. Även om det innebär en radikal förändring av de villkor som jordbruket i mer än ett halvt sekel verkat under, så synes det nödvändigt för att i tillräcklig omfattning kunna minska regleringar och öka miljöhänsyn.

Effekterna av en omställning i form av minskad trygghet för lantbrukarna kan mildras om vi samtidigt inför en generell arealersättning – varigenom lantbrukarna i särskild ordning får betalt för landskapsvård, beredskap m m – och intensifierar pågående forskning/försök för utveckling av odling av biobränslen på åkermark till lönsamma alternativ. Det är också rimligt att jordbruket får en väl tilltagen omställningstid varunder staten lämnar vissa garantier.

Internationellt bör Sverige fortsätta att arbeta för samordnade åtgärder i syfte att minska subventioner och gränsskydd för jordbruksprodukter. Men vi bör inte vidtaga någon ensidig förändring av vårt gränsskydd då det av omvärlden kan uppfattas som en ändrad inställning till vårt eget jordbruk.

Teko

Folkpartiet har i många år drivit kravet att tekorestriktionerna bör avskaffas. De fördyrar för alla konsumenter och särskilt för barnfamiljerna. Flera forsknings- och utredningsrapporter har slagit fast att handelspolitiken

inte kan användas som medel för något försörjningspolitiskt mål inom tekoområdet och att en vanlig svensk barnfamilj skulle tjäna mellan 1 000 och 1 500 kr på billigare kläder (vilket motsvarar ca 3 000 kr före skatt).

Regeringen kommer nu med ett försiktigt steg i denna riktning. Det är bra. Det är däremot oförståeligt varför de svenska konsumenterna skall behöva vänta i ytterligare nästan tre år innan gränshindren avskaffas. Det är visserligen sant att MFA IV löper ut i juli 1991, men ingenting hindrar att Sverige häver gränshindren tidigare. Vi anser att så bör ske omedelbart.

Utredning om konkurrensförhållanden

Regeringens omsorg om den fria konkurrensen såsom den tar sig uttryck i propositionens avsnitt om konkurrensen är rörande. Många teoretiska argument finns på plats, liksom en viss handlingsvilja när det gäller det privata näringslivet. Men den del av den svenska ekonomin som politikerna direkt bär ansvaret för, nämligen den offentliga sektorn, glöms bort.

Meningen "Vissa offentliga monopol har lösts upp" pockar på en fortsättning som inte finns.

Folkpartiet förespråkar enskilda alternativ till den offentliga tjänsteproduktionen. Vi vill riva upp monopolen och skapa skatte- och bidragsbestämmer som möjliggör för enskilda att starta konkurrerande verksamheter på lika villkor. Dessa enskilda alternativ skapar valfrihet för konsumenterna. De tjänar också som inspirationskälla och stimulans för den offentliga sektorn. Mångfald och variation ger såväl anställda som de politiskt ansvariga möjligheter att jämföra sina egna ansträngningar med andra verksamheter. Det är inte självklart att enskilda alternativ alltid kommer att visa sig mera effektiva än offentlig produktion. Men utan konkurrens får man aldrig veta vem som är bäst.

Enligt vår uppfattning måste den aviserade utredningen om konkurrensförhållanden få i uppdrag att gå igenom vilka förändringar i skatter och andra regler som krävs för att skapa konkurrens även i de verksamheter som idag drivs i faktiska offentliga monopol eller monopolliknande former.

Sparande

Sverige går nu åter mot växande underskott i bytesbalansen. Dessa underskott är ett uttryck för bristen på sparande. Den verkliga sparandebristen kan till och med sägas vara större än den synliga, eftersom investeringsnivån fortfarande är för låg med hänsyn till behovet av utbyggnad av den konkurrensutsatta sektorn.

En viktig orsak till den totala sparandebristen är det dåliga hushållssparandet. Sedan början av 1980-talet har hushållens sparande sjunkit kraftigt och är nu negativt. Det innebär att hushållen fortsätter att låna och ta av sina sparmedel för att konsumera.

Det sjunkande sparandet påverkas av den tilltagande osäkerheten om sparandets framtida avkastning som den socialdemokratiska politiken skapat. Exempel på detta är den sk engångsskatten på pensionssparande, de många försämringarna för sparande i aktier samt skatten på företagsanknutna vinstandelssystem.

Folkpartiet anser att staten bör bedriva en aktiv politik för att stimulera enskilda människors sparande och ägande. Målet bör vara att hushållen skall

kunna ha ett sparkapital motsvarande den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare. För en sund privatekonomi och för den personliga tryggheten behöver varje hushåll ha en buffert av sparmedel mot oförutsedda utgifter.

Den skattepolitik som folkpartiet föreslår skulle kraftigt förbättra de allmänna villkoren för sparande. Dessutom behövs emellertid särskilda stimulanser som premierar långsiktigt bundet sparande.

Vi föreslår att ett särskilt sparande införs för barn och ungdomar genom vilket föräldrar och andra närstående kan göra insättningar upp till ett visst belopp utan att gåvoskatt tas ut. Sparkontot bör spärras för uttag till dess barnet blir myndigt. I gengäld bör räntan vara skattefri. Ungdomarna skulle därigenom ges en trygg start i vuxenlivet. De ungdomar som vill fortsätta att spara på sitt ungdomskonto och som är beredda att binda medlen i minst tre år bör premieras genom en skattereduktion.

Vi föreslår också att villkoren för bundet sparande i bank förbättras. Regler som liknar dem som gäller för pensionsförsäkringar bör införas. Insättning upp till ett visst belopp bör således vara avdragsgill och avkastningen skattefri mot att pengarna binds och skattskyldighet inträder vid 55 års ålder. Folkpartiet lade i våras fram ett sådant förslag och nyligen har bankerna föreslagit detsamma. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag.

Stabiliseringspolitik

Våra skatteförslag innebär skattelättnader på ca 8 miljarder, dvs ca 4 miljarder kr mer än regeringen. Regeringen hoppas att dess förslag skall motsvaras av lägre nominella löneökningar och att därför någon ökning av den inhemska köpkraften inte skall uppkomma. Enligt vår uppfattning är förutsättningarna för detta minst lika goda och sannolikt bättre med folkpartiets skatteförslag, framför allt därför att vårt förslag inkluderar ett automatiskt skydd mot att inflationen smyghöjer skatten. Parterna slipper därigenom en ytterligare osäkerhetsfaktor i förhandlingar, nämligen att gissa hur stora prisökningarna blir under avtalsperioden och gardera sig för detta.

Ett led i vår långsiktiga politik är att öka hushållens sparande. Detta innebär också en dämpning av den inhemska efterfrågan. Vi föreslår kraftiga stimulanser för sparandet och räknar med att detta innebär en väsentlig dämpning av den privata konsumtionen. En ökning av hushållens sparkvot med blygsamma 1 procentenhet, från nuvarande ca -3 % till -2 %, motsvarar en minskning av konsumtionsökningen med ca 5 miljarder kr.

I övrigt avser vi återkomma i januari med de förslag till förändringar av offentliga utgifter och skatter som vi anser bör genomföras.

Det enda skälet till att regeringen nu lägger fram en proposition om den ekonomiska politiken är att förslag måste presenteras om skatteskala för 1989. Detta i sin tur beror enbart på att regeringen underlåtit att göra det tidigare, antingen i budgetpropositionen eller i kompletteringspropositionen i våras. Det enda substantiella förslaget i den ekonomiska propositionen gäller reduceringen av bostadssubventionerna. Eftersom regeringen inte behagat presentera några som helst kalkyler över de effekter dess förslag har

för statsbudgeten eller den samhällsekonomiska balansen kan vi inte bedöma i vilken mån de ytterligare förslag vi presenterar bör föranleda även andra justeringar. Denna bedömning får anstå till januari. Av den prognos riksrevisionsverket gjort för statsbudgetens utveckling under innevarande budgetår framgår emellertid att ett väsentligt överskott kan förväntas, främst på grund av höga löneökningar och stor konsumtionsökning. Några statsfinansiella skäl att kompensera statskassan för våra större skattesänkningar torde alltså inte finnas.

Den samhällsekonomiska bedömning som regeringen presenterar är som nämnts närmast obefintlig. Regeringens förslag om s k utbudsstimulanser torde ha mycket små effekter på kort sikt.

Det som nu är nödvändigt är att fastställa en skatteskala för 1989. Den vidare samhällsekonomiska bedömningen får anstå till januari. Vi kommer då att presentera folkpartiets förslag för den ekonomiska politiken i fråga om förändringar i statens utgifter och inkomster i ett sammanhang och som en helhet. Begränsningar av de offentliga utgifterna utgör ett väsentligt inslag i denna politik. Vi konstaterar också att oljeskatten på vårt initiativ kommer att höjas från den 1 januari. Regeringen gör uppenbarligen den bedömningen att medlen kan användas för att finansiera nya utgifter. Vi föredrar att använda dem för sänkningar av inkomstskatten.

Sammanfattande kommentar

Sammantaget torde effekterna på den samhällsekonomiska balansen av våra förslag innebära en avsevärd förbättring i förhållande till regeringen.

Effekterna på den inhemska efterfrågan innebär sammantaget en viss dämpning. Sänkningen av inkomstskatten spår på efterfrågan med ca 4 miljarder på kort sikt. Detta uppvägs emellertid av den redan beslutade höjningen av oljeskatten (ca 1,9 miljarder), våra sparfrämjande åtgärder (om sparkvoten bara stiger med 1/2 procentenhet motsvarar det en efterfrågedämpning med ca 2,5 miljarder) samt våra förslag om reducerade bostadssubventioner (på kort sikt innebär våra förslag en minskning som är ca 0,4 miljarder större än regeringens). De dämpande effekterna summerar alltså till minst 4,8 miljarder, sannolikt betydligt mer, vilket mer än väl uppväger effekten av skattesänkningen på ca 4 miljarder.

Effekter av det av oss förslagna förvärvsavdraget för pensionärer kan väntas få omedelbara och snabba konsekvenser för arbetsutbudet och därmed produktionen.

Det finns ca 80 000 pensionärer per årsklass i åldern 65–70 år, dvs totalt ca 400 000 pensionärer under 70 år. Antag att blygsamma 10 % av dem förvärvsarbetar 1 månad per år när förvärvsavdraget införs. Det motsvarar 40 000 arbetsmånader. Det motsvarar drygt 6 miljoner arbetstimmar i tillskott under 1 år. En rent mekanisk beräkning innebär att detta leder till ett produktionstillskott på ca 1 miljard. Detta sannolika är att betydligt fler pensionärer blir intresserade av fortsatt förvärvsarbete när avkastningen efter skatt ökar radikalt. Om t ex hälften av dem skulle förvärvsarbeta bara en månad blir produktionstillskottet ca 5 miljarder kr på ett år.

Det är uppenbart att den samhällsekonomiska balansen, dvs förhållandet mellan utbud och efterfrågan, kommer att förbättras väsentligt när utbudet ökar och efterfrågan något dämpas. Detta skapar förutsättningar för en lägre inflation nästa år med folkpartiets politik än med regeringens.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag som möjliggör för asylsökande att få beredskapsarbete,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ytterligare insatser för att ge arbete åt människor med handikapp,

3. att riksdagen hos regeringen begär en senare redovisning av hur reglerna för s k merkostnadsbidrag tillämpats i praktiken,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att byggnadsregleringen bör avvecklas,

5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beträffande ombyggnadslån och räntebidrag i befintlig bebyggelse hos regeringen begär förslag om minskade bostadssubventioner i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reavinstskatten,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avsättningar till reparationsfonder,

8. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förändringar i villkoren för ombyggnadslån gäller projekt för vilka ansökningar inkommit till förmedlingsorganet efter den 26 oktober 1988,

9. att riksdagen, om regeringens förslag i denna del godkänns, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undantag från ändrade villkor för ombyggnadslån för ålderdomshem, gruppbostäder för åldersdementa och övergångsbostäder för flyktingar,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkterna för den framtida jordbrukspolitiken,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omedelbart avskaffande av tekorestriktionerna,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulans av enskilda alternativ till offentlig produktion av sociala tjänster,

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag till stimulanser av långsiktigt bundet sparande för ungdomar enligt vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till stimulanser av långsiktigt bundet sparande i bank enligt vad som anförts i motionen,

15. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i övrigt anges i motionen.

Mot. 1988/89
F11

Stockholm den 16 november 1988

Bengt Westerberg (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Anne Wibhle (fp)

Karin Ahrland (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)